

Differentiering i läroböcker för det andra inhemska språket svenska

Oona Åberg

Biämneshandling

Nordiska språk

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap

Humanistiska fakulteten

Åbo universitet

November 2024

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku quality assurance system using the Turnitin Originality Check service.

Biämnesavhandling

Examensprogrammet för språkinlärning och språkundervisning, Nordiska språk

Oona Åberg

Differentiering i läroböcker för det andra inhemska språket svenska

Antal sidor: 39 s., bilagor 6 s.

Innehåll

1 Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Kortfattat om material och metod	6
2 Differentierad undervisning	7
2.1 Svenska som det andra inhemska språket	9
2.2 Läroböcker i grundskoleundervisning	9
2.3 Differentiering i läroböcker	10
3 Tidigare forskning	12
4 Material och analys	14
4.1 Material	14
4.2 Metod	15
5 Resultat	20
5.1 Visuellt stöd	20
5.2 Pedagogiskt stöd	27
5.3 Okategoriserade uppgifter	37
5.4 Uppåt och neråt differentierande sätt	38
6 Sammanfattning av resultat och diskussion	43
Litteratur	45
Bilagor	47
Bilaga 1. Brev till förläggaren	47
Bilaga 2. Exempel på kategorisering	48
Lyhennelmä	53

Syftet med avhandlingen är att undersöka differentiering i läroböcker i svenska som det andra inhemska språket i Finland. Utredningen granskar de olika differentierande sätt som används i läroböcker samt uppåt- och neråt differentiering. Undersökningsmaterialet består av två fysiska läroböcker i läroämnet svenska som det andra inhemska språket från lärobokserien Allihopa! (2022) av Sanoma Pro för årkurs 3–6 i grundskolan. De två läroböckerna har analyserats med hjälp av kvalitativ innehållsanalys med kvantitativa drag. Kategorisering som används i denna studie skapades baserad på teorin och de differentierande sätt som kunde finnas i läroböcker. I denna avhandling undersöks på vilket sätt differentierande undervisningssätt förekommer i de två läroböckerna samt hurdana möjligheter det finns för uppåt och neråt differentiering.

Resultaten av denna undersökning visar att alla de differentierande sätten fanns i båda materialens läroböcker vilket antyder att olika sätt och behov av differentiering har tagits i hänsyn i samband med utformningen av läroböckerna. Okategoriserade uppgifter som inte inkluderade differentierande sätt uppkom som en mindre del vilket understryker att differentiering hade en stor betydelse i de analyserade läroböckerna. Det mest allmänna sättet att utnyttja uppåt och neråt differentiering var genom uppgifter som kunde användas i båda riktningar, oftast genom kamratinläring.

Skillnader i elevernas kunskaper och behov inom undervisningsgrupper ställer krav till differentierande undervisning. Läroböcker används ofta som undervisningsmaterial och därför kan mer detaljerad information om läroböcker och deras egenskaper hjälpa läraren inte bara att välja ut läroböcker utan även hjälpa till att använda deras differentierande sätt. Eftersom differentiering är en viktig del av jämlik undervisning och jämlikt samhälle vore det nyttigt att forska vidare i olika möjligheter av differentiering för att utveckla undervisningsmaterial och -metoder

Centrala termer: differentierande sätt, läroböcker, läroboksundersökning

1 Inledning

Konceptet av differentierande undervisning består av de undervisningssätt, metoder och pedagogiska lösningar som strävar till att både ge stöd till elever enligt behov och samtidigt utmana dem utveckla sina kunskaper vidare. Kunskapsnivåer och lärandebehov kan vara mycket varierande inom undervisningsgrupper vilket gör differentiering av undervisning viktigt (Gibson 2003, 163–164). Denna undersökning fokuserar på de olika differentierande sätt som kan användas i läroböcker.

I en finsk grundskola är tryckta text- och övningsböcker fortfarande de populäraste undervisningsmaterialen i undervisning av läroämnena. På grund av den höga användningsnivån spelar läroböcker och annat färdigt undervisningsmaterial en betydelsefull roll i undervisningens innehåll och de metoder som används i undervisningen (Karvonen, Tainio & Routarinne 2017).

I min avhandling undersöker jag differentierande undervisningssätt i läroböcker Allihopa! 1. och 2. (Sanoma Pro, 2022) i läroämnet svenska som det andra inhemska språket i Finland i åk 3–6. Differentierande undervisning är en del av vardagen i finska skolor men få undersökningar har genomförts kring teman vilket gör det ett intressant forskningsområde. Inom elevgrupper på åk 3–6 finns ofta stora skillnader i kunskapsnivåer och det är även då många börjar sina studier i ämnet svenska som det andra inhemska språket som gör årskurserna intressanta att studera med fokus på differentierande sätt.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka temat differentiering inom läroböcker för ämnet svenska som det andra inhemska språket i Finland. I denna studie används termen differentierande sätt för de pedagogiska metoder och lösningar som strävar mot differentierad undervisning. Jag kommer att lägga särskilt fokus på olika typer av differentierande sätt som kan finnas i läroböcker samt neråt- och uppåt differentiering. Materialet består av två läroböcker avsedda för årskurser 3–5 och 5–6. Jag analyserar läroböckerna som skilda enheter. Detta möjliggör jämförelse av böcker avsedda för olika årskurser samt noggrannare

resultat. Jag ska kategorisera samt beskriva differentierande sätt inom materialen med stöd av typiska exempel av varje kategori.

Undersökningens forskningsfrågor är följande:

1. Hur differentierande sätt förekommer i de två läroböckerna?
2. Hur besvarar de två läroböckerna behovet av neråt och uppåt differentiering?

Genom att skapa mer information och djupare förståelse över differentierande sätt som används i läroböcker är det möjligt att utnyttja dem mer effektivt som en del av differentierande undervisning (Kauppinen ym. 2008, 206.). Forskningsresultaten är avsedda för undervisningspersonal och -studenter men även för alla som är intresserade av differentiering och har nytta av information om läroböckernas egenskaper.

1.2 Kortfattat om material och metod

Materialet för denna studie utgörs av elevens fysiska läroböcker i läroämnet svenska som det andra inhemska språket årkurs 3–6. Ytterligare kriterier för materialet var materialets enlighet med Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014) samt bred användningsnivå.

Som material för studien valdes två läroböcker av serien Allihopa! (2022) av Sanoma Pro på grund av förlagets ställning som det största förlaget för undervisningsmaterial (Sanoma Pro, 2023) i Finland. Som material används den nyaste upplagan.

Allihopa! 1. (Sanoma Pro, 2022) åk 3–5

Allihopa! 2. (Sanoma Pro, 2022) åk 5–6

Läroboksserien Allihopa! av förlaget Sanoma Pro erbjuder även digitala undervisningsmaterial inom Opettajan digiopetusmateriaali både för lärare och elever som stöd för de fysiska läroböckerna samt inlärningsapplikationer Bingel, Arttu och Sanastot. Studien fokuserar på undersökningsmaterialet inom elevens fysiska läroböcker och därmed digitalt material som kräver elektroniskt utrustning lämnades utanför granskning.

2 Differentierad undervisning

Enligt Gibson (2003, 163–164) strävar differentierande undervisning till att svara på elevernas individuella behov och skillnader i kunskapsnivåer inom en undervisningsgrupp. Med begreppet differentierad undervisning syftar man till de undervisningsmetoder och arbetssätt som strävar till att stödja elever enligt behov. Även metoder och sätt som erbjuder mera utmaningar till elever som saknar det för att underhålla motivation samt vidare utveckling inkluderas till differentierande undervisning. Elevernas behov och kunskapsnivåer kan vara mycket olika inom samma undervisningsgrupp. (Gibson 2003, 163–164.)

Enligt Tomlinson (2001) påverkar individens personliga inlärningsstil, styrkor och intressen till sätten de lär sig nya kunskaper. Enligt forskaren skapar elevernas varierande ålder, deras inlärningsstrategier, kulturella skillnader samt förstaspråk vidare utmaningar till att göra undervisningen passligt för alla elever. Beech och Sweeny (2008, 527) konstaterar att skillnader mellan elever samt utmaningar i undervisning kan förminska ifall skolan och lärarna erbjuder möjligheter till mångsidig användning av olika inlärnings- och studiemetoder. De påstår vidare att även framhävandet och utnyttjandet av elevens styrkor kan ha positiva effekter.

Även Fine (2003, 58) framhäver att undervisning som tar hänsyn till olika inlärningsstilar och använder differentierande metoder har visats ha positiva effekter till elevernas studiemotivation och skolframgång.

Den ovannämnda variationen inom undervisningsgrupper kan även härstamma från bland annat inlärningssvårigheter, fokusering eller självreglering, inlärningsstil, intresse, språkliga färdigheter, sociala, ekonomiska eller kulturella bakgrund, fysiskt skada samt tidigare kunskaper (Tomlinson, 2001). På grund av elevernas olikheter bör även inlärningsmetoder, arbetssätt och hjälpmedel vara olika och varierande. Enligt Utbildningsstyrelsen (2014, 30) borde den första formen av inlärningsstöd vara differentierande undervisningssätt i all undervisning. Specialundervisningen i den finska grundskolan reformerades 2010 då det nya systemet för stöd i undervisning på tre nivåer verkställdes (Jahnukainen, Pösö, Kivirauma & Heinonen 2012, 21). Det nya trestegsstödsystemet består av allmänt, intensifierat och särskilt stöd (Utbildningsstyrelse 2014, 61). Antalet elever som behöver stöd i sitt lärande i allmänundervisning har vuxit på grund av övergången till mer inklusive undervisning. Enligt principerna för inklusive undervisning har elever flyttats från specialskolor och -klasser till allmänundervisning. Detta har lett till mer heterogena undervisningsgrupper och ökat behovet

av differentierande undervisning. Enligt Roiha (2018) är det oftast just differentierande undervisningssätt som föreslås som lösning men många anser ända att adekvata kunskaper, resurser eller information saknas. Följaktligen är det viktigt att undersöka differentierande undervisningsmetoder i läroböcker som stöd till undervisning och lärarens arbete.

Tomlinson m.fl. (2003) beskriver att målet med differentierande undervisning är att erbjuda flexibla uppgifter som kan ge både tips och exempel som stöd i lärandet samt stimulanser till mer krävande arbete. På det sättet kan man möjliggöra lyckandet inom elevernas egna kunskapsnivåer. Roiha och Polso (2018) definierar som ett mål av differentierande undervisning att erbjuda möjligheter att uppleva positiva erfarenheter samt förutsättningar till utveckling och lärandet för varje elev.

Roiha och Polso (2018) delar differentierande undervisning i uppåt- och neråt differentierande undervisning. I denna undersökning granskas de båda.

Neråt differentierande undervisning syftar till att ge stöd till en elev som annars skulle uppleva undervisningen för krävande. Alltmer vanligare är till exempel svårigheter i självreglering och beteende, variation i kunskaper i undervisningsspråket eller dyslexi och då kan neråt differentiering av undervisning behövas. Olika delar av undervisning kan inverka på elevens möjligheter att lyckas och genom att differentiera undervisningssätten kan uppgiften användas så att den bättre motsvarar elevens kunskapsnivå. Undervisningen kan differentieras exempelvis genom längden av arbetstid, anvisningar, exempel och krav på arbetet (Cash, 2017; Fine 2003, 58.)

Uppåt differentierande undervisning strävar däremot till att motivera elever, som behöver mera utmaningar (Roiha & Polso, 2018). Genom att variera kraven på omfånget av uppgift, samarbete eller tillämpning av den inlärd informationen på ett nytt sätt kan man erbjuda nya utmaningar där det behövs. (Tomlinson ym. 2003.)

Fördelar av differentierande undervisning kan vara förbättrad skolframgång, skolmotivation och trivsel i skolan, ökad arbetsro samt stöd och förebyggande av inlärningssvårigheter. Forskare är eniga över att alla elever kan dra nytta av differentierande undervisning (Roiha & Polso 2018.)

2.1 Svenska som det andra inhemska språket

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014, 221) fastställer att alla elever i årkurs 3–6 ska få undervisning i minst två andra språk vid sidan av modersmålet. Elever kan inleda studier i ett eller två främmande språk och svenska som andra inhemska språk redan på årskurserna 3 - 6 i en finskspråkig skola. Eleven studerar antingen finska eller svenska som det andra inhemska språket beroende på sitt skolbildningsspråk. A1-språket är ett gemensamt språk som följas efter med antingen den frivilliga A2-språk eller B1-språk. Alltså i läroämnet det andra inhemska språket får eleven välja mellan den långa lärokursen, dvs. A-lärokursen och den medellånga lärokursen, dvs. B1-lärokursen. Eleven studerar antingen finska eller svenska som det andra inhemska språket beroende på sitt modersmål. Denna undersökning fokuserar på läroämnet svenska som det andra inhemska språket i grundskolan.

Enligt Grunder för läroplanen (2014, 222) är läroämnets det andra inhemska språket mål att stärka elevens självförtroende till sin förmåga för språkinläring och användning av olika språk i sin vardag. Även läroplanen för det andra inhemska språket framhäver differentierande undervisningssätt till exempel att studier ska genomföras i sådan takt som är passligt för eleven och med hjälp av stöd enligt behov. Det fastställas till och med att differentiering uppåt ska vara en del av undervisningen så att alla elever har möjligheter att utveckla sina kunskaper i läroämnet (Grunder för läroplanen 2014, 221–222).

Ämneslärare i språk undervisar oftast flera undervisningsgrupper vilket gör kännedom om eleverna och deras individuella behov mer krävande än för klasslärare. På grund av det är det viktigt att underhålla ständig kommunikation mellan lärare och annan personal även gällande differentiering av undervisningen (Mäntylä, Roiha & Kajander, 2023). Även med flera undervisningsgrupper som utgångspunkt är det intressant att granska hurdana möjligheter till differentierande undervisning läroböcker i svenska som andra inhemska språk erbjuder.

2.2 Läroböcker i grundskoleundervisning

Ahtineva (2000, 35) definierar läroböcker som aktuell faktalitteratur med avsikten att förmedla information. Målet är att eleven skapar djupare förståelse av ämnet och vetenskapsområdet som bär värde även utanför skolan fastän läroböcker har skapats för

undervisning. Den nya informationen bör vara förståeligt och byggas på elevens tidigare kunskaper. Ahtineva (2000, 23).

Läroboken har sedan länge varit den populäraste och viktigaste verktyg i undervisning (Nelson, 2012). Denna åsikt stöds av Wikman (2004) som påpekar att även om digitala medier har många förmåner såsom ljud och rörliga bilder har traditionella läroböcker fortfarande en viktig roll i dagens skola.

Läroböcker innehåller all viktig information och är behändiga för både lärare och elever inne i klassrummet samt när elever inte kan fysiskt delta i undervisning. Läroböcker underlättar lärarens arbete och förberedelser för lektioner då man inte behöver satsa tid på att skapa nytt material. (Nelson, 2012). Elomaa (2009) framhäver även studenternas återkopplingar genom åren som speglar uppskattning för läroböcker som ett undervisningsmaterial i språkundervisning. Läroböcker samlar in all viktig information, vilket hjälper elever inför prov (Wikman, 2004).

2.3 Differentiering i läroböcker

Differentierande undervisning är inte ett sätt att undervisa eller lära sig utan det består av olika slags pedagogiska lösningar och arbetssätt som gör undervisningen passligare till elever och svarar till elevernas individuella behov. Denna undersökning fokuserar på de pedagogiska lösningarna av differentiering som används i läroböcker i undervisning i svenska avsedda för elever i åk 3–6 som kan tillämpas till fysiska läroböcker. I denna undersökning används termen differentierande sätt om de pedagogiska lösningar som strävar efter att differentiera undervisning. Genom avgränsningen av differentierande sätt som kan tillämpas till läroböcker tas inte hänsyn till de lösningar som gäller i klassrummet, strukturen av lektion eller uppgifter som förutsätter informationssökningar utanför läroboken.

Cash (2017) och Fine (2003) ger tydliga anvisningar för arbetet samt uppgifter, exempel och längden av sammanhängande arbetstid som konkreta lösningar för neråt differentiering. För uppåt differentierande undervisning framhäver de betydelsen av motivering genom intresse, samarbete och utmaningar. Därutöver understryker Mäntylä, Roiha och Kajander (2023) betydelsen av visuellt stöd som stödbilder samt exempel av korrekta svar speciellt inom undervisningsmaterialet i språkundervisning. Även korta och tydliga anvisningar kan fungera

som stöd för alla elever. Genom tillämpning av krav på omfattandet av svar som längden eller innehållet är det möjligt att differentiera uppgiften antingen uppåt eller neråt enligt elevens behov.

Elever med dyslexi kan uppleva svårigheter med en text som är skriven med för små font eller för täta mellanrum av ord och rader. Som stöd till läsandet kan användas större fonter samt mellanrum mellan ord och rader. Även stödmarkeringar som textrutor, understryk eller andra markeringar som framhåller viktig information kan hjälpa åt. (Roiha & Polso, 2018; Simola, M. 2015., 165, 168, 169; Virtanen 2009, 76–75, 82, 87,90, 91.)

Tomlinson och Eidson (2002) framställer flera differentierande arbetssätt som kan utnyttjas i läroböcker och undervisningsmaterial. Sådana är till exempel stöd för läsförståelse genom visuella exempel i stället eller vid sidan av skriftliga eller auditiva exempel. Även stödbilder som upprepar textens innehåll eller pedagogiska bilder som upprepas i samhanget av viktig information kan hjälpa elevens läsförståelse. Tydliga anvisningar, arbetssätt och mål kan redan fungera som stöd till lärandet och kan till och med klargöras genom exempel. Genom att framhålla viktig information kan både läsförståelse och inlärande av viktig information förbättras. Detta kan utgöras genom markeringar som understrykande eller grafiska element som textrutor eller tabeller. Tomlinson och Eidson (2002) tillägger att samarbete med andra elever kan användas som både ett uppåt och neråt differentierande arbetssätt. Denna undersökning fokuserar på differentierande undervisningssätt nämnda av Tomlinson och Eidson (2002) och som kan tillämpas till läroböcker.

Vahtola (2015, 183) framställer att ett välplanerat undervisningsmaterial hjälper läraren att fokusera på själva undervisning och bemötandet av varje elev på ett personligt och individuellt sätt. Även Roiha och Polso (2018) tillägger att det är just skapandet av undervisningsmaterial som lärare upplever som mest arbetsam och tidskrävande del av differentierande undervisning. På dessa grunder är det intressant att undersöka hur läroböcker motsvarar kraven och behoven av differentierande undervisning.

3 Tidigare forskning

Systematisk undersökning av läroböcker och deras användning i språkundervisning började efter 1990-talet när planeringen av läromedel började få mer uppskattning (Elomaa, 2009, 30). Enligt Tomlinson (2001) har utarbetande av material för språkundervisning tidigare uppfattats närmast som en metodologisk subkategori, men attityder har börjat förändras. Satsningar på undersökning hjälper språklärare förstå och tillämpa språkinläringens teori i praktik (Tomlinson 2001, 66).

Tidigare forskning som handlar om differentiering har använt flera olika metoder, ofta med kvalitativa drag såsom observationer, intervjuer eller enkäter. Det finns inte mycket forskning kring differentiering i läroböcker eller inom språkundervisning förutom kandidats- och magistersavhandlingar vilket gör det som ett intressant forskningsämne. Riodan och Convery (2024) håller med detta och lyfter därför fram behovet för flera undersökningar om differentiering.

Roiha (2013) har tidigare utforskat modersmålets roll i differentiering då undervisning sker på ett främmande språk. Roiha använde både kvalitativa och kvantitativa metoder som intervjuer, observationer samt enkäter av finska lärare som undervisade engelska som ett främmande språk. Studien visade att för övrigt har lärare positiva attityder för användning av modersmålet som stöd i undervisning.

Saloviita (2020) har studerat lärarens attityder till inkludering i Finland och påpekar att det tar mycket tid och resurser att verkställas i praktiken. Negativa attityder kopplades oftast till brist på adekvata resurser som till exempel undervisningsmaterial samt personal.

Även Riodan och Convery (2024) har kommit ut med en kvalitativ undersökning om språklärostudenternas attityder i Storbritannien. Syftet i deras studie var att studera hur inläring av teoretiska principer av differentiering påverkar till bättre uppfattande och genomföring av differentierande undervisning i praktiken. Resultaten betonar att kunnandet av teoretiska begrepp underlättade speciellt kommunikationen om och planeringen av differentierande undervisning. Salovitas (2020) studie håller med samma linje och framhåller att brist på kunskaper gällande differentiering användes även som ursäkt till exkludering.

Johan Nelson (2012) beskriver hur läroböcker används i Storbritannien, Sverige och Norge i

sin artikel. Nelson understryker att läroböcker påverkade stort lektionernas och läxornas innehåll men de fick också kritik för förståelighet och svåra begrepp från inlärare.

4 Material och analys

I detta kapitel presenteras utförandet av undersökning. Det första avsnittet handlar om forskningsmaterialet, vad som har inkluderats i studien samt insamlingen av materialet. Därefter redogörs hur forskningsmaterialet har analyserats.

4.1 Material

Undersökningens material består av (två) läroböcker i serien Allihopa! av förlaget Sanoma Pro. Böckerna är avsedda för läroämnet svenska som det andra inhemska språket. Dessa två läroböcker valdes till undersökning på grund av att det var den nyaste läroboksserien då materialet för undersökningen valdes och serien kunde också kopplas till den senaste Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014).

Läroböcker som ingår i undersökningen presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Undersökningsmaterialet

Förlag	Titel	Årkurs	Kursplan
Sanoma Pro	Allihopa! 1 (2022)	3 - 5	A1, A2
Sanoma Pro	Allihopa! 2 (2022)	5 - 6	A1, A2

Tabell 1 presenterar undersökningsmaterialet som består av 2 läroböcker. I första kolumnen visas förlaget som till båda läroböckerna är Sanoma Pro. Som man kan se i nästa kolumner är Allihopa! 1 (2022) avsett för årskurser 3–5 och Allihopa! 2 (2022) är avsett för årskurser 5–6. Enligt Sanoma Pro (2022) kan båda läroböcker användas flexibelt enligt skolans timfördelning och i undervisning av båda kursplanerna A1 och A2 som Tabell 1 illustrerar i den sista kolumnen.

Efter formuleringen av forskningsfrågor samt kriterier för materialet där de viktigaste var en aktuell fysisk lärobok i läroämnet svenska som andra inhemska språk, kontaktades förlaget genom epost (BILAGA 1). Förlaget informerades om undersökningens syfte och en möjlig publicering i Åbo universitetens publikationsarkiv.

Läroboksserien Allihopa! innehåller också digitalt undervisningsmaterial både för lärare och elever samt material på inlärningsapplikationer som Bingel, Arttu och Sanastot. Allt digitalt material har lämnats bort i denna studie för att undersökningen fokuserar på elevens fysiska läroböcker.

4.2 Metod

Materialet analyserades kvalitativt med kvantitativa drag. Analysmetodens utgångspunkt var i teoridriven innehållsanalys. Analysenheter dras ifrån materialet men deras gruppering styrs av teorin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 120–136). I denna studie baserade kategoriseringen på teorin och de differentierande sätt som gick att tillämpa till läroböcker innan analysen av läroböcker påbörjades. Syftet med undersökningen är att utreda temat differentiering inom läroböcker för svenska som det andra inhemska språket i Finland. Studien utreder differentierande sätt som förekommer i läroböcker genom en kvalitativ innehållsanalys enligt den modell som Tuomi och Sarajärvi (2009) presenterar.

Läroböckerna analyserades genom kategorisering som är baserad på Tomlinsons och Eidsons (2002), Cash (2017) samt Fines (2003) undersökning och teori kring differentiering (se Tabell 2). I en kvalitativ innehållsanalys delas materialet in i mindre delar som sedan grupperas inom korrekta kategorier. Typiska exempel på användning av differentierande sätt i varje kategori utvaldes ifrån materialet för att vidare beskriva användning av differentiering i läroboken. Genom innehållsanalys skapades en komprimerad avbildning över materialet som kan förskaffa grundligare information om differentiering inom dessa läroböcker som sitter i fokus på denna forskning (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109).

I tabell 2 presenteras de kategorierna av differentierande undervisningssätt som används i denna studie samt kriterier till varje kategori som används i analysen. Kategoriseringen är efterbildad i tappning av Tomlinson och Eidson (2002), Cash (2017) samt Fine (2003) och deras definitioner av differentierande sätt som kan tillämpas till tryckt undervisningsmaterial.

Tabell 2. Kategorisering av differentierande undervisningssätt i tappning av Tomlinson och Eidson (2002), Cash (2017) samt Fine (2003).

Differentierande undervisningssätt	Kriterier
Pedagogiska bilder (Tomlinson och Eidson, 2002)	repetering bilder i samband av viktig information, bilder som anvisar till ett arbetssätt, bilder som är en del av en uppgift
Stödbilder (Tomlinson och Eidson, 2002)	avbildar teman inom text, ger tips på hur en uppgift kan utföras
Övriga bilder (Tomlinson och Eidson, 2002)	Underhåller elevens intresse, finns inte direkt stöd till uppgift eller inläring av innehåll
Framhävandet av viktig information genom grafik (Tomlinson och Eidson, 2002)	Viktig information inom lådor eller tabeller
Begränsning av svarsalternativ (Tomlinson och Eidson, 2002)	färdiga svarsalternativ till exempel A, B, C, ringa in, understreck, kryssa i det rätta svaret
Krav på omfattandet av svar (Cash, 2017; Fine, 2003)	Anvisning ställer ett krav på hur långa svar bör skrivas. T. ex. minst 3 meningar
Kamratlärande (Tomlinson och Eidson, 2002; Cash, 2017; Fine, 2003)	Uppgiften anvisar till arbetet tillsammans med andra
Förklaring av viktiga begrepp (Tomlinson och Eidson, 2002)	Ny grammatikinformation eller förklaring av nya ord
Ledande uppgift (Tomlinson och Eidson, 2002)	Uppgiften ger till exempel början av mening eller svar
Exempel (Tomlinson och Eidson, 2002)	Exempelmening eller exempelsvar
Okategoriserade uppgifter	Inga differentierande undervisningsmetoder eller uppgifter som kräver material utanför den fysiska boken

I tabell 2 finns i första kolumnen de differentierande undervisningssätt som har tagits upp i denna avhandling som kategorier. I den andra kolumnen av tabell 2 visas kriterier till dessa kategorier. Differentierade sätt i kategoriseringen beskrivs noggrannare tidigare i texten i samband med differentiering i läroböcker (se sida 12).

Materialet analyserades enligt Tabell 2 en sida isänder och som en kvantitativ aspekt räknades antalet av varje sida med kategoriernas differentierande undervisningssätt i läroböckerna. En sida används som en enhet (n) för genomförande av noggrannare jämförelser mellan de två läroböckerna. Ifall ett differentierande sätt i Tabell 2 upptäcktes under analysen markerades sidnumret av analyserade läroboken i analystabellen (exempeltabell som BILAGA 2). På samma sida i läroboken kunde det förekomma flera differentierande undervisningssätt. I samma uppgift kunde det finnas flera differentierade sätt till exempel en stödbild eller kamratlärande (se Bild 1). Sidnumret markerades en gång per sida till alla kategorier som fanns att hitta oavsett om samma differentierande sätt skulle ha använts flera gånger på samma sida. Genom processen var det möjligt att granska vilka differentierande arbetssätt förekom ofta i materialet.

Okategoriserade uppgifter innehåll inga differentierade sätt som ingår i Tabell 2. Syftet med kategorin var att granska hur stor andel av uppgifter innehöll inte differentiering. I händelse av att det förekom en okategoriserad uppgift markerades sidnumret till analystabellen vid okategoriserade uppgifter på samma sätt som de andra kategorierna. Läroböckerna analyserades som skilda enheter vilket möjliggjorde jämförelsen mellan läroböcker.

Undersökningen baserades på förmodan att särskilda egenskaper, arbetssätt och illustrationer inom undervisningsmaterial kan göra inläringen lättare (Karvonen, Tainio & Routarinne 2017). Forskningsmaterial inom kvalitativ undersökning är oftast inte omfattande (Alasuutari 2012a) och även denna undersökning granskar bara två läroböcker från samma serie.

Forskningens syfte är inte att bilda generaliseringar över alla läroböcker utan komplettera tidigare forskning med en fallstudie om nya undervisningsmaterialen.

I bild 1. klargörs med en exempelsida från materialet (Allihopa! 1, 2022, 75) hur analysen genomfördes.

BILD 1. Exempelsida (Allihopa! 1, 2022, 75)

22 Fyll i. Täydennä är tai har. 1. Begränsning av svaralternativer 2. Ledande uppgift

1 Vad _____ ditt favoritdjur? 4 Vi _____ en sköldpadda.
2 _____ du husdjur? 5 Sköldpaddan _____ gammal.
3 Din hund _____ fin. 6 Min kanin _____ vit.

 Suomenna virkkeet vihkoosi. 3. Pedagogisk bild, uppåt differentierande extra uppgift

23 *Skriv.* Kirjoita ruotsiksi omia virkkeitä laatikoissa olevista sanoista.

en kanin du vi Åsa Ludde är en hund en katt en storasyster
jag en sköldpadda har en häst en orm tolv grön vit

1 _____ 4. Framhävandet av viktig information genom grafik, begränsning av svaralternativer
2 _____
3 _____ 5. Krav på omfattandet av svar
4 _____ 6. Pedagogisk bild, uppåt differentierande extra uppgift, kamratlärande,

 Läs. Lue virkkeet ääneen parillesi. Parisi suomentaa.

24 *Rita.* Valitse laatikosta vähintään neljä asiaa ja piirrä eläin, jolla on kaikki valitsemasi asiat. Kerro parillesi ruotsiksi kuvastasi.

Jag är stor / liten / grå / svart / grön / blå.
Jag har en svans / fyra ben / en näbb / åtta ben / en stjärt / päls / långa öron / vingar.

ORDLISTA

en svans	häntä	päls	turkki
ben	jalat	öron	korvat
en näbb	nokka	vingar	siivet
en stjärt	pyrstö		

 7. Begränsning av svaralternativer, krav på omfattandet av svar, kamratlärande, framhävandet av viktig information genom grafik, exempelmening

sjuttiofem 75

Som illustreras i bild 1. har kommentarer av vilka kategorier förekommer på exempelsidan markerats med en röd pil samt numrering för noggrannare hänvisningar som inte fanns i originalmaterialet. Efter de tillagda röda pilar följer mina kommentarer om vilka

differentierande sätt ifrån kategoriseringen pilen pekar på. De tillagda kommentarer i bild 1. som fanns inte i originalmaterialet är följande: 1. Begränsning av svarsalternativ 2. Ledande uppgift 3. Pedagogisk bild, uppåt differentierande extra uppgift 4. Framhävandet av viktig information genom grafik, begränsning av svarsalternativ 5. Krav på omfattandet av svar 6. Pedagogiskt bild, uppåt differentierande extra uppgift, kamratlärande 7. Begränsning av svarsalternativen, krav på omfattandet av svar, kamratlärande, framhävande av viktigt information genom grafik och exempelmening.

Som analysen av exempelsidan i bild 1. visar upptäcks flera olika differentierande undervisningssätt från kategoriseringen som antecknades in till analystabellen som en sida som enhet. Som exempelsidan i bild 1. föreställer kunde en och samma uppgift innehålla flera differentierande sätt och det kunde även finnas differentierande sätt som upprepades flera gånger på samma sida (se pil 1, 4, 7 i bild 1.). I analysen markerades differentierande sätt en gång per sida i analystabellen oavsett upprepning för en sida fungerade som studies enhet.

Ett av de mest använda sätten på exempelsidan var begränsning av svarsalternativ i form av färdiga svar att välja ifrån samt exempelmeningar. På samma exempelsida framkom vidare en ledande uppgift (se pil 2 i bild 1.) där resten av meningen erbjöds till eleven som ett tips och som sedan skulle fylla i med ett av de färdiga svarsalternativen. En pedagogisk bild framkom på sidan två gånger (se pil 3 och 6 i bild 1.) som en indikation av en uppåt differentierande extra uppgift. Viktig information framhövdes på exempelsidan med lådor och olika bakgrundsfärger (se pil 4 och 7 i bild 1.). Genom understreck, numreringar och anvisningar i ord sätts krav på omfattandet av svaret (se pil 5 och 7 i bild 1). Därutöver anvisar flera uppgifter på sidan till kamratlärandet med ett par (se pil 6 och 7 i bild 1.). Som sist erbjöds färdiga exempelmeningar som stöd till pararbetet och diskussion (se pil 7 i bild 1).

Efter att materialet hade analyserats enligt kategorier liknande det som bild 1 visar och efter att alla sidor med differentierande sätt hade markerats i analystabellen räknades procentuell andel till varje differentierande sätt av hela lärobokens sidor. Andelen visade inom hur stor del av lärobokens totala sidantal hade differentierande sätt ifrån k använts. På samma sätt kategoriserades differentierande sätt som fanns i materialet till uppåt differentierande, neråt differentierande eller differentierande sätt som fungerade som båda. Procentuell andel räknades även till uppåt och neråt differentierande sätt samt typiska sätt beskrevs i resultatdelen.

5 Resultat

I detta kapitel presenteras forskningsresultat. Syftet med denna studie var att undersöka temat differentiering inom läroböcker för ämnet svenska som det andra inhemska språket. Avsikten var att skapa bättre kännedom över hur läroböcker kan användas som fördelaktigare stöd för undervisning av heterogena elevgrupper och olika nivåer av språkkunskap.

Inledningsvis redogörs för de differentierande arbetsätt som framkommer i läroböckerna samt deras användning som stöd för inläring. Konkreta exempel samlades in och presenteras från materialet. Resultat motiveras genom teoretiskt ramverk samt källmaterial.

Avsnitt 5.1 svarar på den första forskningsfrågan och diskuterar närmare olika typer av differentierande arbetsätt som framkommer i materialet som stöd för inläring. Avsnitt 5.2 svarar på den andra forskningsfrågan om hur läroböcker visar hänsyn till behovet av både neråt och uppåt differentiering inom elevgrupper.

5.1 Visuellt stöd

Visuella lösningar användes i materialet på flera sätt som stöd till lärandet. Med hjälp av bilder, färger och illustrationer kan man underlätta läsförståelse, understryka viktig information samt motivera och väcka intresse för innehållet av texten. I denna studie granskades materialet enligt kategorisering som inkluderade stödbilder, pedagogiska bilder, övriga bilder och grafik som framhävde viktigt information.

Bild 2 nedan illustrerar ett sätt att använda stödbilder i läroböcker. Stödbilder framkom i materialet ofta i samband med ordlistor som i Bild 2 men även tillsammans med längre texter och med skriftliga uppgifter.

Bild 2. Exempel på stödbild (Allihopa! 1, 2022, 10)

Som bild 2 demonstrerar kan stödbilder hjälpa eleven med läsförståelse samt memorering av innehållet genom att upprepa textens innehåll i en bildform. Stödbilder kan även fungera som motivation till läsande samt underlätta repetition av innehållet.

I tabell 3 presenteras en översikt över stödbilder samt deras antal i studiet. I tabellen framkommer hur många stödbilder det finns totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade stödbilder utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 3. Stödbilder i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Stödbilder	
		n	%
Allihopa! 1	220	112	50,9
Allihopa! 2	240	53	22,1

Som tabell 3 visar finns det en märkbar skillnad mellan läroböcker gällande stödbilder. I Allihopa! 1 som är siktad mot årkurs 3–5 använder stödbilder på 50 % av alla sidor medan i Allihopa! 2 för årkurs 5–6 hade användningen av stödbilder minskat med nästan 30 procentenheter. Medan stödbilder kan anses som visuellt stöd till textens innehåll fungerade pedagogiska bilder som stöd till arbetet och komplettering av övningar.

Det finns två typer av pedagogiska bilder i materialet. Den första typen är repeterande bilder i samband av viktig information till exempel bilder som anvisar till ett arbetssätt och den andra typen av bilder som är en del av en uppgift. Bild 3 visar ett exempel på den första typen av pedagogiska bilder.

Bild 3. Exempel på pedagogiska bilder (Allihopa! 2, 2022, 178)

Pedagogiska bilder som bild 3 upprepas som symboler i samband med vissa typer av uppgifter, arbetssätt samt ny information. Detta kan hjälpa eleven att tolka verbala anvisningar samt förbereda sig till ett visst arbetssätt eller plocka fram viktig information. Exempel i bild 3 framkommer i materialet i samband med uppgifter som inkluderar en auditiv inspelning. Motsvarande symboler användes även för att indikera mera komplicerade övningar.

Även bilder som var nödvändiga för utförande av uppgiften kategoriserades som pedagogiska bilder. Exempel på sådana bilder kunde vara bilder som eleven skulle kombinera med ord, bildtips eller en färgläggningssbild. Bild 4 visar exempel på pedagogiska bilder som var en del av en uppgift.

Bild 4. Exempel på pedagogiska bilder (Allihopa! 1, 2022, 166)

Bild 4 visar ett exempel på en övning där övningen kunde inte utföras utan pedagogiska bilder. I exempelövningen upprepas stödbilderna från ordlistan som framkom tidigare i boken och används som pedagogiska bilder med målet att eleven skulle känna igen bilden och koppla den med ett nytt ord från kapitelns vokabulär. I detta fall användes bilder som pedagogiska bilder även om de var identiska med bilder som tidigare användes som stödbilder till vokabulären. Pedagogiska bilder finns i materialet som upprepande symboler som i bild 3 samt återkommande bilder likadant som i bild 4 men även nya bilder som bär pedagogiskt funktion likadant som i bild 4.

I tabell 4 ges en översikt över pedagogiska bilder samt deras antal i studiet. Tabellen visar hur många pedagogiska bilder finns totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade pedagogiska bilder utgör det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 4. Pedagogiska bilder i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Pedagogiska bilder	
		n	%
Allihopa! 1	220	143	65
Allihopa! 2	240	145	60,4

Det är tydligt genom tabell 4 att pedagogiska bilder användes mycket i hela materialet. I båda läroböckerna användes pedagogiska bilder på över 60 % av sina sidor.

Pedagogiska bilder kunde även fungera som stöd till elever genom att markera delar av materialet som var viktiga att fokusera på som man kan se med symbolen ”Språktips” i exempelbild 5. Likadant kunde grafiska lösningar som olika slags lådor eller bakgrundsfärger framhäva den viktigaste informationen på sidan som i Bild 5.

Bild 5. Exempel på framhävandet av viktig information genom grafik (Allihopa! 2, 2022, 94)

Språktips

Käskymuoto

Kehotuksissa ja kielloissa käytetään usein käskymuotoa.
Käskymuoto saadaan verbin perusmuodon ja preesensmuodon yhteisestä osasta.

stanna stannar	→ Stanna!
sväng svänger	→ Sväng!
ta tar	→ Ta!

Akta bilen!   *Varo autoa!*
Sväng till höger.   *Käännä oikealle.*
Ta till vänster här.   *Käännä tästä vasemmalle.*

OBS!

Kom med!	Tule mukaan!
Var försiktig!	Ole varovainen!
Glöm inte hjälmen!	Älä unohda kypärää!

Huomaa, että kieltosana tulee käskymuodoissakin verbin jälkeen.

Bild 5 illustrerar flera olika sätt av framhävandet av viktig information genom grafik som används i materialet. Det finns två olika typer av textrutor som framhäver den nya informationen samt avgränsar den i mindre delar. Illustrationen på exempelsidan kan också tänkas att inkludera en textruta med ett exempel. På exempelsidan i bild 5 används även bakgrundsfärgen som skiljer ifrån de andra sidor med målet att markera att det finns nytt viktigt information. Även tabeller används i materialet som ett sätt att framhäva viktig information genom grafik.

Tabell 5 presenterar en översikt över framhävandet av viktig information genom grafik samt deras antal i undersökningsmaterialet. I tabellen framkommer hur många gånger det används

totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade framhävandet av viktig information genom grafik utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 5. Framhävandet av viktig information genom grafik i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Framhävandet av viktig information genom grafik	
		n	%
Allihopa! 1	220	195	88,6
Allihopa! 2	240	212	88,3

Som tabell 5 visar används framhävandet av viktig information genom grafik lika mycket i både läroböcker med nästan 90 % av alla sidor. Färger, tabeller samt olika slags texttrutor och lådor används genom hela materialet som det vanligaste sättet att differentiera.

Till kategorin ”övriga bilder” kategoriserades visuella lösningar som ingick nte till ovannämnda kategorier. Bild 6 visar ett exempel på övriga bilder som finns i materialet.

Bild 6. Exempel på övriga bilder (Allihopa! 1, 2022, 51)

b) Ringa in. Ympyröi sanat, joissa kuulet äänteen [u] tai [u:].

ett hus
ny
en hund
kul
fyra
sju
en mormor
lyssnar
du
ung

Övriga bilder hade oftast dekorativa funktioner med syftet på att motivera elever att intressera sig för sidans uppgifter eller text. Som bild 6 demonstrerar erbjuder övriga bilder inte stöd till läsförståelse genom att upprepa textens innehåll eller fungerar som en del av en uppgift.

Bildens mål är inte heller att framhäva särskilt information utan hellre fylla i tom plats och göra utseendet av sidan mer lockande.

I tabell 6 ges en översikt över övriga bilder samt deras antal i studiet. Tabellen visar hur många övriga bilder finns totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade övriga bilder utgör det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 6. Övriga bilder i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Övriga bilder	
		n	%
Allihopa! 1	220	24	10,9
Allihopa! 2	240	28	11,7

Som kan utläsas i tabell 6 var övriga bilder den minst använda formen av visuellt stöd med under 12 % av sidor i båda läroböcker och en av de minst använda differentierande sätten i materialet. I jämförelse av vilka kategorier som förekom oftast i materialet verkade framhävandet av viktig information genom grafik vara procentuellt den viktigaste av de visuella differentierande sätten i materialet med 88,6 % av sidorna i läroboken i Allihopa! 1 och 88,3 % i läroboken Allihopa! 2. Som det framkommer även i Tabell 4 var pedagogiska bilder en kategori som ständigt användes i läroboken Allihopa! 1 med 65 % av sidorna och i läroboken Allihopa! 2 med 60,4 %. Mer variation i materialet upptäcktes gällande stödbilder.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den största skillnaden mellan böcker verkade vara inom användningen av stödbilder i materialet på mer avancerad inlärningsnivå. Som tabell 3 visar användes stödbilder i läroboken Allihopa! 1 på hälften av sidor (50,9 %), däremot i läroboken Allihopa! 2 var andelen bara 22,1 %. Övriga bilder som presenteras i tabell 6 framkom som den minst använda kategorin av de visuella sätten med ungefär en tiondedel i båda böckerna.

5.2 Pedagogiskt stöd

Till pedagogiska lösningar kategoriserades differentierande sätt som handlade om pedagogik eller uppforsting. Härnäst diskuteras begränsningen av svarsalternativ, krav på omfattandet av svar, kamratlärande, förklaring av viktiga begrepp, ledande uppgifter och exempel.

Exempel 1 presenterar ett exempel på en övning som använder begränsning av svarsalternativ som ett sätt att differentiera neråt.

Exempel 1. Exempel på begränsning av svarsalternativ (Allihopa! 2, 2022, 165)

” **10 Para ihop.** Yhdistä samaa tarkoittavat tsemppilauseet.

1	Kämpa på	_____	A	Pystyt siihen!
2	Ge inte upp!	_____	B	Tsemppiä!
3	Du fixar det!	_____	C	Usko itseesi!
4	Tro på dig själv!	_____	D	Älä luovuta!”

Svarsalternativen kan begränsas genom att erbjuda färdiga svar varav eleven väljer eller kombinerar det rätta svaret som i exempel 1. Genom att kombinera färdiga svar behöver eleven inte skriva ner svaret eller komma ihåg innehållet utan tips utan det räcker att man kan kombinera motsvarande svar. Exempel 1 illustrerar en enkel övning där alla svar för bestod av de färdiga svarsalternativen medan exempel 2 presenterar en typ av en uppgift där även andra svar förväntas från eleven.

Exempel 2. Exempel på begränsning av svarsalternativ (Allihopa! 1, 2022, 67)

” **6 Klura ut!**

a) Mikä sana ei kuulu joukkoon? Ympyröi.

Kerro parillesi perustelut.

1	en sköldpadda	2	en hund	3	en orm ...
	en papegoja		bor		en fisk ...
	en kanin		en katt		en hamster ...”

Uppgiftens instruktioner kunde även innehålla ett visst tema eller särskilda ord som eleven skulle använda i sina svar som syns i exempel 2. I denna uppgift anger man inte bara färdiga svar utan genom begränsning av svarsalternativ byggs grunden till elevens svar till nästa del av uppgiften. Begränsning av svarsalternativ användes både i samband med neråt differentierande övningar som kombineringsövningen i exempel 1 och uppåt differentierande uppgifter som krävde mer tillämpning av information och flera arbetssätt som i exempel 2.

Tabell 7 presenterar begränsning av svarsalternativ samt deras antal i undersökningsmaterialet. I tabellen framkommer hur många gånger det används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade begränsning av svarsalternativ utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 7. Begränsning av svarsalternativ i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Begränsning av svaralternativer	
		n	%
Allihopa! 1	220	149	67,7
Allihopa! 2	240	167	69,6

Som Tabell 7 visar användes begränsning av svarsalternativen i hög grad genom materialet. Det fanns inte en märkbar skillnad mellan de två läroböckerna utan nästan 70 % av alla sidor i både läroboken Allihopa! 1 och 2 använder differentiering genom begränsning av svarsalternativ. Det var den mest använda av pedagogiska differentierande sätten i de två läroböckerna.

Som näst presenteras ett annat sätt att använda begränsning av svar som ett differentierande sätt. Exempel 3 illustrerar ett exempel på en övning som använder krav på omfattandet av svar som ett sätt att differentiera.

Exempel 3. Exempel om krav på omfattandet av svar (Allihopa! 2, 2022, 19)

” **22** ... c) **Jobba med din kompis.** Muokkaa parisi kirjoittamista virkkeistä kolme kysymystä ja kaksi kielteistä virkettä.

”

I många fall beskrevs krav på omfattandet av svar genom skriftliga anvisningar till övningen som exempel 3 visar. Skriftliga instruktioner kunde beskriva förväntningar exempelvis genom antalet meningar, ord eller innehåll som i exempel 3. Det kunde även finnas en ordlista eller annat färdigt material i samband med en övning som skulle inkluderas till svaret som andra elevens meningar som hänvisas i exempel 3.

Ett mer indirekt sätt att uttrycka krav på omfattandet av svar infördes genom grafik såsom lådor och understrykningar som visade utrymmet för elevens svar samt som uttryckte förväntningarna till omfånget av elevens svar. Längden och mängden av understreck där man skulle skriva sina svar på eller storleken och mängden av lådor speglade krav på omfattningen av svar.

Exempel 4 presenterar flera likheter med exempel 3 gällande krav på omfattandet av svar men med en skillnad som erbjuder mer flexibilitet till elevens arbete.

Exempel 4. Exempel om krav på omfattandet av svar (Allihopa! 1, 2022, 145)

” **10 Skriv.** Kirjoita jostakin luokassa olevasta henkilöstä kuvaus, jossa on vähintään neljä asiaa. Käytä kokonaisia virkkeitä. Lue kuvaus parillesi. Parisi yrittää arvata kenestä on kyse.

”

Som visas i exempel 4 fungerar inte krav på omfattningen av svar bara som en begränsning till en viss längd eller antal av svar utan det kan även uttrycka flexibilitet till elevens egen förmåga att svara till uppgiften. Instruktioner som i exempel 4 kan använda fraser som ”minst” eller ”så många som” vilket berättar om minimumkrav på svar men ger samtidigt en möjlighet att överskrida dem.

I tabell 8 ges en översikt över krav på omfattandet av svar samt antalet av deras användning i studiet. Tabellen visar hur många gånger krav på omfattandet av svar finns totalt per lärobok

samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade krav på omfattandet av svar utgör det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 8. Krav på omfattandet av svar i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Krav på omfattandet av svar	
		n	%
Allihopa! 1	220	66	30
Allihopa! 2	240	104	43,3

Som tabell 8 visar fanns det en märkbar skillnad mellan de två läroböckerna gällande krav på omfattningen av svar. Det fanns över 10 procentenhets ökning inom användning av detta differentierande sätt i läroboken Allihopa! 2 i jämförelse med läroboken Allihopa! 1.

Samarbete med andra elever i grupp eller i ett par kategoriserades som kamratinläring. Kamratlärande används i materialet i samband med både övningar och högläsning av texter. Exempel 5 presenterar ett exempel på en övning som använder kamratlärande i form av pararbete som ett sätt att differentiera.

Exempel 5. Exempel på kamratlärande (Allihopa! 1, 2022, 56)

” **22 Jobba med din kompis.** Heitä noppaa. Sano silmälukujen summa parillesi ruotsiksi niin nopeasti kuin osaat. Vuorotelkaa.”

Som man kan se i exempel 5 anvisas elever ofta till kamratlärandet i samband med uppgiftens instruktioner. Ofta anvisar instruktionerna eleverna till att fungera som stöd till varandra direkt eller genom att samarbeta för att komma upp med ett svar, att kontrollera varandras svar och hjälpa till varandra när det fanns ett behov.

Exempel 6. Exempel på kamratlärande (Allihopa! 2, 2022, 168)

” **15 Läs.** Muodostakaa kolmen hengen ryhmät. Lukekaa vuorosanat kappaleesta ensin rauhallisella äänellä, sitten kauhistuneina. Vaihtakaa rooleja. ”

Som syns i exempel 5 och 6 används kamratlärande i materialet genom anvisningar till både par- och grupparbete. Uppgifter med andra i form av kamratlärande kan utföras på flera olika sätt bland annat spel, översättning, diskussion eller högläsning. Genom kamratlärande övas mångsidigt olika färdigheter inom språk såsom grammatik, uttal och vokabulär men även sociala kunskaper och kommunikation.

I tabell 9 ges en översikt över kamratlärande som differentierande sätt samt antalet av sättets användning i studiet. Tabellen visar hur många gånger kamratlärandet används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade kamratlärande utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 9. Kamratlärande i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Kamratlärande	
		n	%
Allihopa! 1	220	147	66,8
Allihopa! 2	240	137	57,1

Som kan utläsas från tabell 9 används kamratlärande i form av par- och grupparbete aktivt i materialet. I Tabell 9 syns en minskning av nästan 10 procentenheter i användning av uppgifter som utgår från kamratlärandet i läroboken Allihopa! 2 i jämförelse med läroboken Allihopa! 1. Till par- och grupparbete anvisades dock mycket i hela materialet och användningsgraden av detta differentierande sätt var kring 60 % i båda läroböckerna.

Ett sätt att differentiera var förklarning av viktiga ord eller ny information. I denna studie kategoriserades de till förklarning av viktiga begrepp. Exempel 7 presenterar ett exempel på förklarning av viktiga begrepp som ett sätt att differentiera.

Exempel 7. Exempel på förklarning av viktiga begrepp (Allihopa! 1, 2022, 87)

”10 Öva.

Ruotsin kielessä E-kirjain lausutaan [e] tai [e:], paitsi useimmiten R-kirjaimen edellä [ä] tai [ä:].

Ä-kirjain lausutaan myös [e] tai [e:], mutta R-kirjaimen edellä [ä] tai [ä:].

Kuuntele ja toista. Kiinnitä huomiota E- ja Ä-kirjainten lausumiseen...”

Likadant som i exempel 7 förekom förklarningar av viktiga begrepp oftast som det nya teman eller språkinformationen i kapitlet. I denna kategori inkluderades även information om uttal eller grammatiktips såsom böjningsregler. ”Språktips!”-sidor samlade in och förklarade den nya informationen om grammatik i kapitlet. Viktiga begrepp eller språkinformation och deras förklarningar kunde även förekomma i samband med övningar som i exempel 7. Förklarning av viktiga begrepp användes i allmänhet för att förklara ny information i stället för upprepning.

I tabell 10 presenteras en översikt över förklarning av viktiga begrepp som differentierande sätt samt antalet av sättets användning i studiet. Tabellen visar hur många gånger förklarning av viktiga begrepp används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade förklarning av viktiga begrepp utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 10. Förklarning av viktiga begrepp i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Förklarning av viktiga begrepp	
		n	%
Allihopa! 1	220	25	11,4
Allihopa! 2	240	17	7,1

Tabell 10 presenterar användning av förklarning av viktiga begrepp som ett differentierande sätt i läroböcker Allihopa! 1 och Allihopa! 2. Som kan utläsas i tabell 10 var förklarning av viktiga begrepp det pedagogiska sättet som användes minst som ett differentierande sätt i materialet i under 12% av hela materialet.

Ledande uppgifter erbjuder tips eller en del av svaret som hjälp till eleven för att genomföra övningen. Exempel 8 illustrerar ett exempel på ett ledande uppgift som ett sätt att differentiera.

Exempel 8. Exempel på ledande uppgifter (Allihopa! 2, 2022, 83)

”9 Fyll i. Täydennä omilla tiedoillasi.

Till morgonmålet åt jag _____
I skolan äter / åt jag _____...”

Ledande uppgifter ger typiskt en del av svaret som i exempel 8 eller extra information samt tips i en annan form. Likadant som i exempel 8 kan eleven få början av meningen som sen skulle kompletteras. Typiska för ledande uppgifter var även kortare svar eller möjlighet att svara enligt elevens egen förmåga som i exempel 8. Ibland skulle eleven däremot fylla i

saknade ord i mitten av texten till annars färdiga meningar. Tips kunde även vara enstaka ord eller bilder.

I tabell 11 presenteras en översikt över ledande uppgifter samt antalet av sättets användning i studiet. Tabellen visar hur många gånger ledande uppgifter används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade ledande uppgifter utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 11. Ledande uppgifter i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Ledande uppgifter	
		n	%
Allihopa! 1	220	52	23,6
Allihopa! 2	240	63	26,3

I tabell 11 syns hur ledande uppgifter användes in i materialet jämt i båda läroböckerna på mindre än en fjärdedel av alla sidor. Som Tabell 11 visar fanns det inte en märkbar skillnad mellan de två läroböckerna gällande ledande uppgifter utan detta differentierande sätt används lika mycket i både Allihopa! 1 och Allihopa! 2.

Genom att ge exempel på svar, exempelmeningar eller -ord hjälptes eleven åt att genomföra uppgiften. Exempel 9 presenterar en övning som använder exempel som ett sätt att differentiera.

Exempel 9. Exempel som differentierande sätt (Allihopa! 1, 2022, 115)

”**23 Fyll i. Muodosta sanoista pitkä muoto mallin mukaan.**

- 1 Jag har en soffa. Soffan _____ är grön.
- 2 Vi har ett bord. Var är _____?...”

Som exempel 9 visar kan uppgifter erbjuda exempel på repliker eller diskussion som kunde användas som basis till elevernas egna repliker genom att byta ord eller fraser i exempelmeningen. Exempel på svar som i exempel 9 kan hjälpa eleven sätta igång med övningen. Exempel användes även i samband med ny information som på "Språktips!"-sidor som stöd till förklaring av viktiga begrepp.

I tabell 12 presenteras en översikt över exempel som differentierande sätt samt antalet av sättets användning i studiet. Tabellen visar hur många gånger exempel används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade exempel utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 12. Exempel i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Exempel	
		n	%
Allihopa! 1	220	74	33,6
Allihopa! 2	240	36	15

Tabell 12 presenterar hur många gånger exempel hade använts i läroböcker Allihopa! 1 och Allihopa! 2. Det visar sig genom tabell 12 att exempel användes över 15 procentenheter mindre i Allihopa! 2 jämfört med Allihopa! 1.

5.3 Okategoriserade uppgifter

Materialet omfattade därutöver uppgifter som inte kunde kategoriseras inom de ovannämnda kategorierna och således samlades de in i kategorin okategoriserade uppgifter.

Okategoriserade uppgifter inkluderade inte kriterier för kategoriserade differentierande sätt som ingick till analysen. Okategoriserade uppgifter använde till exempel inga exempel, färdiga svarsalternativ, visuellt stöd eller inget samarbete mellan elever,

Exempel 10 presenterar en övning som kategoriserades som okategoriserad uppgift som inkluderade inga differentierande sätt.

Exempel 10. Exempel på okategoriserade uppgifter (Allihopa 1, 2022, 168)

“16. Lyssna och fundera. Kuuntele kappale ja mieti, miltä lapsista tuntuu.”

Exempel 10 visar ett exempel på kategoriserade övningar som upprepades i materialet. Okategoriserade uppgifter likadant som i exempel 10 var oftast korta i anvisningen och erbjöd lite stöd eller flexibilitet. Det finns inga svarsalternativ eller exempel och elevens svar ska inte heller diskuteras eller skrivas ner. Uppgifter i denna kategori var typiskt hörförståelseövningar som i exempel 10, eller översättnings- samt enkla skrivningsövningar.

I tabell 13 presenteras en översikt över okategoriserade uppgifter samt antalet av deras användning i studiet. Tabellen visar hur många gånger okategoriserade uppgifter används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade okategoriserade uppgifter utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 13. Okategoriserade uppgifter i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Okategoriserade uppgifter	
		n	%
Allihopa! 1	220	47	21,4
Allihopa! 2	240	72	30

I Tabell 13 syns en trend till ökning av okategoriserade uppgifter i läroboken Allihopa! 2 i jämförelse med läroboken Allihopa! 1. Allt som allt utgör denna kategori som inte innehöll differentierande sätt en relativt liten del av hela materialet.

5.4 Uppåt och neråt differentierande sätt

Detta avsnitt koncentrerar på den andra forskningsfrågan om hur läroböcker svarar till behovet för både neråt och uppåt differentiering med fokus på övningar. Som konstaterat tidigare kan det finnas stora skillnader mellan kunskapsnivåer mellan elever inom samma grupp eller skillnader inom enskilda elevernas kunskaper inom olika språkliga kunskaper som

grammatik eller vokabulär. Detta skapar ett behov för både uppåt och neråt differentiering av läroböcker.

Uppåt differentiering syftar till att erbjuda mer utmaning för mer avancerade elever medan neråt differentiering strävar efter att erbjuda stöd enligt behov. I denna undersökning har använts en tredje kategori som inkluderar differentierande arbetssätt som kan tänkas fungera som både neråt och uppåt differentierande sätt.

Uppåt differentierande sätt utmanar eleven att anpassa den inlärd information på ett nytt sätt. Övningar som differentierade uppåt markerades ofta med en stjärna eller en lampa som i samband med "Lys hemlighet"- och "klura ut"-övningar som i exempel 2. "En stjärna-övning" kunde även tolkas som en extrauppgift och inkluderade ibland även kamratlärande som i exempel 2. Innehållet av dessa övningar handlade ofta samma tema som bokens kapitel, men var inte direkt från kapitlet eller ifrån dess vokabulär. Uppåt differentierande övningar kunde även uppmuntra till att söka mer information om ämnet från internet eller att ta reda på saker utanför boken och använda en vokabulär.

I tabell 14 presenteras en översikt över uppåt differentierande övningar samt antalet av deras användning i undersökningen. Tabellen visar hur många gånger uppåt differentierande övningar används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade uppåt differentierande övningar utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 14. Uppåt differentierande övningar i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Uppåt differentierande övningar	
		n	%
Allihopa! 1	220	46	20,9
Allihopa! 2	240	56	23,3

Som Tabell 14 visar har uppåt differentierande sätt används på kring 20 % av alla sidor i båda läroböckerna med några procentenheters ökning i användningsgraden i läroboken Allihopa! 2 i jämförelse med läroboken Allihopa! 1. Det finns alltså inte en märkbar ökning av mer utmanande övningar för de mer avancerade elever.

Neråt differentierande sätt framkom i övningar som erbjöd mycket stöd till elever. Övningar i denna kategori krävde inte skriftliga eller öppna svar utan svarsalternativen fanns färdigt som i exempel 1. Övningar kunde uppmuntra eleven att svara på frågor rätt eller fel, ringa in eller understryka det rätta svaret eller färglägga hur många gånger man hade läst en text. Övningar kunde även inkludera färdiga översättningar, bilder eller vokabulär som eleven skulle para ihop.

I tabell 15 presenteras en översikt över neråt differentierande övningar samt antalet av deras användning i undersökningen. Tabellen visar hur många gånger neråt differentierande övningar används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade neråt differentierande övningar utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 15. Neråt differentierande övningar i undersökningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Neråt differentierande övningar	
		n	%
Allihopa! 1	220	31	14,1
Allihopa! 2	240	42	17,5

Tabell 15 visar att neråt differentierande övningar används i båda läroböckerna men endast ca. 15 % av alla sidor inkluderade den typen av övningar. Data från tabell 14 jämfördes med uppgifterna i tabell 15 som visar att endast neråt differentierande sätt användes minst i materialet.

Inom kategorin uppåt och neråt differentierande övningar inkluderades uppgifter som erbjöd både möjligheter för stöd och mer utmaning enligt behov. Övningar i denna kategori innehöll typiskt element av kamratinläring och diskussion som i ”prata med din kompis” och ”jobba med din kompis”-övningar, eller olika slags spel med ett par eller grupp. Exempel 6 kan tänkas vara exempel på både kamratlärande och uppåt och neråt differentierande övning. Även ”fyll i”-övningar och översättningsövningar med ett par kategoriserades till denna kategori. Andra typer av övningar kunde även inkluderas ifall det fanns kamratlärande som en del av övning eller en möjlighet för stor flexibilitet till utförandet av uppgiften, till exempel olika alternativ att genomföra övningen som rita eller skriva.

I tabell 16 presenteras en översikt över både uppåt och neråt differentierande övningar samt antalet av deras användning i undersökningen. Tabellen visar hur många gånger både uppåt och neråt differentierande övningar används totalt per lärobok samt hur stor procentandel de sidor som inkluderade både uppåt och neråt differentierande övningar utgör av det totala antalet av lärobokens sidor.

Tabell 16. Både uppåt och neråt differentierande övningar i undervisningsmaterialet

Titel	Antalet sidor i läroboken	Både uppåt och neråt differentierande övningar	
		n	%
Allihopa! 1	220	179	81,4
Allihopa! 2	240	212	88,3

Resultatet i tabell 16 visar att fokus på differentierande övningar fanns på både uppåt och neråt differentierande övningar och det var den mest använda av kategorierna. Över 80 % av alla sidor i båda läroböckerna innehöll övningar som erbjöd både uppåt och neråt differentierande sätt med en liten ökning mellan böckerna. Läroboken Allihopa! 2 innehåller nästan 90 % av alla sidor övningar som kan tänkas vara både uppåt och neråt differentierande vilket erbjuder mycket flexibilitet för differentierande undervisning.

6 Sammanfattning av resultat och diskussion

Avhandlingens syfte var att undersöka temat differentiering inom läroböcker för svenska som det andra inhemska språket i Finland. Forskningsmaterialet bestod av två aktuella läroböcker av Sanoma Pro i serien Allihopa! (2022). I detta kapitel diskuteras resultaten och möjligheter att tillgodogöra de i praktiken. Slutligen lyfts fram undersökningens validitet och reliabilitet samt tankar om möjliga ytterligare undersökningar.

Avhandlingens resultat erbjuder information om läroböcker i läroämnet svenska som det andra inhemska språket med fokus på differentiering av undervisning. Läroböckerna representerar aktuella fysiska undervisningsmaterial och avhandlingens resultat speglar de möjligheter som de nuvarande färdiga läromedlen kan erbjuda till differentierande undervisning. Genom läroboksundersökning är det möjligt att samla in information om undervisningens aktuella pedagogiska egenskaper samt möjligheter att utveckla läroböcker och dess pedagogiska lösningar (Perkkilä ym. 2018, 346).

Resultaten visar att olika sätt att differentiera fanns i båda läroböckerna. Även alla analyserade differentierande sätten fanns i båda läroböckerna vilket visar hänsyn till elevernas olika behov. Resultaten i denna undersökning visar också att differentierande sätt verkställdes mångsidigt och på flera olika sätt.

Det mest betydelsefulla resultatet var att okategoriserade uppgifter fanns endast inom en mindre del av båda läroböcker vilket tyder på att differentiering har en stor betydelse och vikt i seriens läroböcker. Genom att närmare studera olika differentierande sätt och hur de har använts i läroböcker kan lärare dra nytta av dem på ett mer effektivt sätt. Detta kan även erbjuda idéer om hur man kan ändra och tillämpa dessa uppgifter mer passande till elever eller hur annat material kan användas på ett likadant sätt för att tillägga flera differentierande sätt i undervisning.

Gällande uppåt och neråt differentiering var uppgifter som kunde användas som båda den mest allmänna kategorin i både Allihopa! 1 och 2 vilket gör anpassningen av inläring lättare för både elever och lärare. Läroböcker anvisade ofta till par- och grupparbete som kategoriserades till både neråt- och uppåt differentierande arbetssätt och därmed passar speciellt Allihopa! 1 fint till lärare och undervisningsgrupper som vill använda mycket kamratlärande i undervisning och som ett differentierande sätt.

Avhandlingens resultat kan dras nytta av både förlag och författare för läroböcker då informationen kan beaktas i utveckling av nya undervisningsmaterialen. Därutöver kan även användare dra nytta av avhandlingens resultat. Lärare väljer själv de läroböckerna och material de använder i undervisningen och har ansvar över elevernas läranderesultat (Pehkonen & Rossi 2018, 57; Häkkinen 2002, 78–79; Pietikäinen 2015; Perkkilä ym. 2018, 345). Med mer detaljerad information om läroböcker kan läraren lättare välja passliga material för sin undervisning och sina elever. Därutöver kan bättre kännedom om differentiering och de sätt som redan finns integrerad inom läroböcker göra tillämpning av differentiering lättare i praktiken som en del av undervisning.

Materialets lärobokserie inkluderade även digitala undervisningsmaterial som i avhandlingens gränsdragning uteslutades från analysen. Det är värt att påpeka att även de digitala läromaterialer kunde innehålla ytterligare differentierande sätt som stöd till elever. Även om hybridanvändning av både fysiska och digitala materialet i undervisning kan utnyttjas och utvecklas även framåt är det viktigt att elevens stöd och differentiering av undervisning fortsätts att inkludera även i de fysiska läromaterialer för att säkerställa konsekvent och mångsidig undervisning.

Materialet kunde även innehålla ytterligare differentierande sätt som inte togs i hänsyn om de inte inkluderades inom de kategorierna som användes i granskningen. Genom en kvalitativ materialbaserad undersökning kan man möjligtvis finna även fler differentierande sätt som kan påverka undersökningens reliabilitet.

Inom ramen av denna avhandling var det möjligt att granska endast begränsat antal av undervisningsmaterial. För mer trovärdiga resultat vore en bredare material nyttig. Som ytterligare undersökning vore det intressant att undersöka samma undersökningstema med bredare data och flera läroböcker från olika serier och förlag samt digitala materialet. Därutöver kunde lärarens material vara intressanta att lägga till granskningen då det kan finnas flera konkreta anvisningar till möjligheter att differentiera undervisning. Detta skulle även möjliggöra jämförelsen mellan undervisningsmaterialen avsåg till olika användare från differentierings perspektiv.

Litteratur

- Ahtineva, A. 2000. Oppikirja – tiedon välittäjä ja opintojen innoittaja?: lukion kemian oppikirjan – Kemian maailma 1 – tiedonkäsitys ja käyttökokemukset. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, osa 164.
- Beecher, M. & Sweeny, S. 2008. Closing the achievement gap with curriculum enrichment and differentiation: one school's story. *Journal of Advanced Academics* 19 (3), 502–529.
- Elomaa, E. (2009). Oppikirja eläköön! Teoreettisia ja käytännön näkökohtia kielten oppimateriaalien uudistamiseen [Doctoral dissertation]. Jyväskylän yliopisto. (https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41080/1/978-951-39-5141-2_2009.pdf)
- Fine, D. 2003. A sense of learning style. *Principal Leadership* 4 (2), 55–59.
- Gibson, L. 2013. Differentiated instruction and students with learning disabilities. P. Bakken, F. Obiakor & A. Rotatori (toim.) *Learning disabilities: identification, assessment, and instruction of students with LD. Advances in special education, Vol 24. United Kingdom: Emerald, 161–182*
- Grunder för läroplanen, Utbildningsstyrelse, 2014, 30, 61, 221–222
- Jahnukainen, M. Pösö, T. Kivirauma, J. & Heinonen, H. 2012. Erityisopetuksen ja Lastensuojelun kehitys ja nykytila. Julkaisussa: Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Tampere: Osuuskunta vastapaino, 15–55.
- Karvonen, U., Tainio, L. & Routarinne S. Oppia kirjoista. Systemaattinen katsaus suomalaisten perusopetuksen oppimateriaalien tutkimukseen. *Kasvatus & Aika* 11(4) 2017, 39–57
- Mäntylä, K., Roiha, A., & Kajander, K. (2023). Moninaisten oppijoiden tukeminen vieraiden kielten opetuksessa eriyttämisen keinoin. In A. Pitkänen-Huhta, K. Mård-Miettinen, & T. Nikula (Eds.), *Kielikoulutus mukana muutoksessa* (pp. 54–79). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys ry. AFinLA-teema, 16. <https://doi.org/10.30660/afinla.126767>
- Nelson, Johan. (2012). Hur används läroboken av lärare och elever?. *Nordic Studies in Science Education*. 2. 16. 10.5617/nordina.421.
- https://www.researchgate.net/publication/320339934_Hur_anvands_laroboken_av_larare_och_elever
- Pehkonen, E. & Rossi, M. 2018. Hyvää matematiikan opetusta etsimässä. Helsinki: MFKA-Kustannus Oy.

Perkkilä, P., Joutsenlahti, J. & Sarenius, V.-M. 2018. Peruskoulun matematiikan oppikir-jat osana oppimateriaalitutkimusta. Teoksessa J., Joutsenlahti, H., Silfverberg & P., Räsänen (Toim.), Matematiikan opetus ja oppiminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 344–365.

Riordan, T., & Convery, A. (2024). Reimagining the concept of differentiation in languages classrooms. *The Language Learning Journal*, 52(3), 271–284.
<https://doi.org/10.1080/09571736.2022.2130962>

Roiha, A. (2013). Äidinkielen rooli vieraskielisen opetuksen eriyttämisessä. *AFinla-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, 2013(5), 142-162.
<https://journal.fi/afinla/article/view/8744>

Roiha, A. & Polso, J. (2018) *Onnistu eriyttämisessä: toimivan opetuksen opas*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saloviita, T. (2020) Teacher Attitudes towards the Inclusion of Students with Support Needs. *Journal of Research in Special Educational Needs*, Vol 20, No 1. 10, pp. 64-73.

Tomlinson, C. A. (2001). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms. ProQuest Ebook Central. Luettu 12.1.2021: <https://ebookcentral.proquest.com>

Wikman, T. (2004). *På spaning efter den goda läroboken: Om pedagogiska texters lärande potential*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

Bilagor

Bilaga 1. Brev till förläggaren

Hei!

Olen Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen luokanopettajaopiskelija, sivuaineenani pohjoismaiset kielet. Lähestyn teitä kiinnostuksestani alakoulun ruotsin kielen oppikirjasarjaanne Allihopa! kohtaan. Teen sivuaineeni pro gradu tutkimuksen ruotsi toisena kotimaisena kielenä oppiaineen oppikirjoista, joista tarkastelun kohteena ovat niissä esiintyvät eriyttämisen keinot.

Erityisesti Allihopa! kiinnostaa uutena kirjasarjana ajankohtaisuutensa vuoksi. Olisiko teiltä mahdollista saada näitä oppimateriaaleja tutkimuskäyttöön ja toteuttaa siten kustantamonne materiaalien analysointia ja vertailua osana pro gradututkielmaani?

Aiempiä tutkimuksia tästä näkökulmasta ei tietääkseni ole tehty, joten voin tarjota kirjasarjoillenne tutkitun näkökulman. Samalla kehitän omaa ammattitaitoani eriyttämisestä ja tutustun tarkemmin eri kirjasarjoihin tulevan ammattini kannalta. Tutkimme yhdessä Juuso Porekarin kanssa luokanopettajalaitoksen pro gradu – tutkielmassamme vuosina 2020–2022 eriyttämisen keinoja neljännen luokan äidinkielen oppikirjoissa, jolloin materiaalimme sisälsivät oppikirjanne sarjoista Huima 4 ja Väkky 4. Kiitos vielä yhteistyöstä! Toivoisinkin voivani jatkaa pohjoismaisten kielten sivuainetutkielmaani eriyttämisen ja oppikirjojen parissa ja sisällyttää Allihopa! kirjasarjan opinnäytetyöni tutkimusmateriaaliin.

Valmis pro gradu –tutkielma julkaistaan Turun yliopiston avoimessa julkaisuarkistossa. Pro gradu –tutkielmani ohjaaja on yliopistotutkija Sinikka Lahtinen (sinikka.lahtinen@utu.fi).

Kiitän jo etukäteen avustanne ja ajastanne!
Terveisin,
Pro gradu –tutkielman tekijä
Oona Åberg

Bilaga 2. Exempel på kategorisering

Kirjasarja	Eriyttämisen keino	Sivulla
Allihopa! 2 (Alakoulun A1/A2 ruotsi)		
Visuaaliset keinot		
	Tukikuvat	<p>9, 10, 13, 15, 33, 36, 40, 45, 46, 51, 62, 68, 73, 77, 80, 85, 86, 91, 94, 98, 103, 104, 109, 116, 117, 124, 125, 126, 131, 138, 144, 149, 156, 161, 162, 167, 174, 179, 182, 183, 184, 189, 196, 201, 202, 207, 214, 219, 220, 223, 225, 230, 232,</p> <p>Yhteensä: 53</p>
	Pedagoginen kuva	<p>10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 79, 81,</p> <p>83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 97, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 115, 118, 119, 120, 122, 124, 126, 127, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 147, 148, 150, 151, 152, 154, 155, 157, 158,</p> <p>159, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 171, 172, 173, 175, 176, 178, 180, 181, 184, 185, 188, 190, 191, 195, 197, 198, 200, 202, 203, 205, 206, 208, 209, 213, 215, 220, 221, 224, 226, 227, 231, 234, 235, 236, 237, 239,</p> <p>Yhteensä: 145</p>
	Muut kuvat	<p>7, 8, 19, 22, 26, 27, 37, 58, 67, 78, 102, 107, 114, 118, 123, 124, 136, 142, 143, 150, 153, 192, 194, 197, 212, 215, 228, 234,</p> <p>Yhteensä: 28</p>
	Oleellisen tiedon korostaminen grafiikan avulla	<p>6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38,</p>

		<p>39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60,</p> <p>61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 115,</p> <p>116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168,</p> <p>169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225,</p> <p>227, 228, 229, 230, 231, 232, 234, 236, 237, 238, 239, 240,</p> <p>Yhteensä: 212</p>
Eriyttämisen pedagogiset keinot		
	<p>Vastausvaihtojen rajaaminen (para ihop, kryssa i, ringa in, rätt eller fel, ordna,</p>	<p>6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 67, 69, 70, 72, 74, 75, 76,</p> <p>77, 78, 79, 81, 85, 86, 88, 90, 92, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 150,</p> <p>151, 152, 153, 154, 155, 157, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 170, 171, 172, 173, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 205, 206, 208, 209, 211, 212, 213, 215, 216, 218,</p> <p>219, 221, 222, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 237, 238, 239, 240,</p>

		Yhteensä: 167
	Vastausten laajuuden vaatimukset (viiva, ruutu, sanallinen ohje esim. "Kirjoita kuvastasi kaksi virkettä")	6, 7, 8, 9, 11, 17, 19, 21, 27, 30, 32, 42, 45, 49, 53, 55, 57, 62, 63, 65, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 79, 81, 83, 85, 97, 99, 100, 101, 103, 106, 108, 111, 113, 115, 117, 118, 120, 122, 123, 125, 127, 128, 129, 132, 140, 142, 146, 147, 153, 157, 158, 159, 168, 171, 172, 173, 175, 177, 179, 180, 181, 183, 185, 186, 190, 191, 193, 195, 197, 198, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 211, 213, 215, 216, 217, 219, 221, 222, 223, 226, 227, 229, 231, 233, 234, 235, 237, 238, 239,
		Yhteensä: 104
	Käsitteiden selittäminen (Språktips, Obs!-laatikot,	18, 28, 31, 36, 54, 76, 94, 112, 127, 134, 152, 163, 170, 171, 192, 210, 228,
		Yhteensä: 17
	Esimerkki	12, 13, 18, 23, 28, 30, 31, 36, 41, 46, 47, 54, 69, 71, 76, 94, 102, 112, 114, 126, 127, 134, 145, 152, 163, 170, 171, 192, 199, 210, 211, 217, 221, 222, 223, 228,
		Yhteensä: 36
	Johdatteleva tehtävä (Fyll i, klura ut, skriv,	25, 31, 41, 55, 63, 70, 74, 77, 81, 83, 89, 93, 94, 99, 105, 106, 107, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 128, 135, 140, 142, 147, 150, 151, 157, 158, 159, 160, 164, 169, 176, 177, 178, 180, 181, 185, 187, 191, 193, 198, 199, 200, 203, 204, 205, 206, 209, 211, 216, 222, 231, 234, 235, 237, 238, 239,
		Yhteensä: 63
	Vertaisoppiminen	6, 7, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 29, 30, 32, 34, 35, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 47, 49, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 81, 84, 87, 89, 92, 93, 95, 96, 100, 102, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 118, 120, 122, 124, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 153, 154, 157, 159, 160, 163, 164,

		<p>165, 166, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 177, 178,</p> <p>182, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 193, 194, 197, 199, 200, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 211, 212, 215, 216, 217, 218, 221, 222, 223, 224, 226, 227, 229, 230, 234, 236, 237, 240,</p> <p>Yhteensä: 137</p>
Vain Ylöspäin eriyttävä tehtävä	(diskutera, ota selvää, klura ut, tähti,	<p>(tähti). 12, 13, 24, 26, 42, 43, 44, 47, 48, 50, 59, 60, 61, 63, 65, 70, 74, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 95, 101, 102, 110, 118, 119, 123, 127, 134, 135, 140, 142, 157, 158, 160, 164, 165, 166, 168, 175, 176, 180, 181, 190, 198, 200, 203, 205, 206, 234, 235, 236, 237,</p> <p>Yhteensä: 56</p>
Vain Alaspäin eriyttävä tehtävä	(Para ihop, hur många gånger, Ringa in,	<p>12, 14, 36, 37, 41, 48, 52, 58, 64, 92, 102, 106, 108, 110, 112, 120, 135, 139, 148, 150, 153, 155, 165, 168, 179, 186, 192, 195, 199, 205, 206, 208, 213, 218, 224, 226, 228, 231, 233, 235,</p> <p>Yhteensä: 42</p>
Ylös & alaspäin eriyttävä	(prata med din kompis, Språktips, fyll i, spela, rätt eller fel,	<p>6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60,</p> <p>61, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115,</p> <p>116, 117, 118, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 159, 161, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176,</p> <p>177, 178, 179, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 196,</p>

		197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, Yhteensä: 212
Neutraalit tehtävät		
	Ei eriyttäviä elementtejä (kirjoita suomeksi, Skriv, lyssna och fundera, lyssna och säg efter, lyssna oc reagera, lyssna och läs,	8, 13, 14, 21, 23, 24, 29, 31, 32, 37, 43, 50, 57, 62, 63, 64, 65, 72, 79, 90, 97, 99, 106, 108, 113, 115, 119, 121, 122, 123, 126, 129, 130, 132, 137, 139, 141, 144, 145, 148, 152, 153, 155, 158, 162, 164, 165, 166, 168, 173, 178, 181, 184, 185, 186, 187, 188, 195, 203, 206, 213, 215, 217, 221, 222, 223, 224, 229, 231, 237, 238, 239, Yhteensä: 72

Lyhennelmä

Tutkimuksen taustaa

Jokainen oppija on yksilö, jolla on omat vahvuutensa, mielenkiinnon kohteensa sekä oppimisstrategiansa. Myös oppijan ikä, kulttuurien sekä kielten väliset erot sekä oppistyyli vaikuttavat oppijoiden tarpeisiin. (Tomlinson 2001.) Opetuksen eriyttämällä pyritään tukemaan oppijoiden yksilöllistä kehitystä hyödyntämällä opetuksessa pedagogisia ratkaisuita, joiden avulla oppijalle tarjotaan sekä tukea että sopivasti haasteita kunkin yksilöllisten tarpeiden mukaan. Eriyttävällä opetuksella tarkoitetaan työkentelytapoja ja opetusmetodeja, joiden avulla opetusta pyritään eriyttämään opetusryhmän sisäisiä taitotasojen ja tuentarpeiden eroja vastaavaksi. Roihan ja Polson (2018) mukaan eriyttävä opetus voi hyödyttää kaikkia oppijoita. Eriyttämisen etuja ovat heidän mukaansa parantunut koulumenestys ja -motivaatio, työrauha ja kouluviihtyvyys sekä oppimisvaikeuksien tuki ja ennaltaehkäisy.

Roiha ja Polso (2018) jakavat eriyttävän opetuksen ylös- ja alaspäin eriyttämiseen. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin molempia, sekä keinoja, joiden voidaan ajatella soveltuvan näihin molempiin kategorioihin.

Alaspäin eriyttäminen pyrkii tarjoamaan tukea niille oppijoille, jotka kokisivat opetuksen muuten liian vaativaksi. Haasteita saattavat tuottaa esimerkiksi oppimisvaikeudet, opetuskielen taidot tai tunnesäätelyn ja käyttäytymisen haasteet. Opetusta voidaan eriyttää alaspäin oppijan taitotasoa vastaavaksi mm. ohjeistuksen, esimerkkien, työskentelyn keston ja vastausten vaatimusten kautta. (Cash, 2017; Fine 2003, 58.) Ylöspäin eriyttävä opetus pyrkii motivoimaan oppilaita, jotka sitä vastoin tarvitsevat lisää haasteita kehittyäkseen ja säilyttääkseen kiinnostuksensa opittavaa asiaa kohtaan. Opetusta voidaan eriyttää ylöspäin mm. soveltamalla opittua tietoa uudella tavalla, vertaisoppimisen kautta tai mukauttamalla tehtävien laajuuden vaatimuksia. (Tomlinson ym. 2003.)

Fyysiset oppikirjat ovat edelleen käytetyimpiä oppimateriaaleja suomalaisissa peruskouluissa ja vaikuttavat siksi suuresti oppitunneilla käytettyihin työtapoihin sekä opetuksen sisältöön. (Karvonen, Tainio & Routarinne 2017.) (Gibson 2003, 163–164.) Opetushallituksen mukaan (2014, 30) eriyttämisen tulisi olla opetuksen ensisijainen tukimuoto, minkä vuoksi voidaankin ajatella, että eriyttämisen keinojen hyödyntäminen oppikirjoissa on tärkeä ja ajankohtainen tutkimusaihe.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella peruskoulun ruotsi toisena kotimaisena kielenä oppikirjojen ominaisuuksia vuosiluokille 3–6 keskittyen eriyttämisen keinoihin.

Tutkimuksessa kartoitettiin oppikirjoissa hyödynnettyjä eriyttämisen keinoja oppilaiden fyysisissä materiaaleissa. Lisäksi haluttiin selvittää, miten oppikirjat ottivat huomioon oppijoiden vaihtelevat ylös ja alaspäin eriyttämisen tarpeet.

Tutkimus pyrki vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten eriyttämisen keinot esiintyvät tutkimusmateriaalin oppikirjoissa?
2. Miten oppikirjat vastaavat alas- ja ylöspäin eriyttämisen tarpeisiin?

Näiden tutkimuskysymysten pohjalta pyrittiin selvittämään, mikäli opetuksen eriyttäminen oli otettu oppilaan oppikirjoissa huomioon sekä tarkastelemaan niitä tapoja, joilla opetusta pyrittiin eriyttämään oppikirjojen kautta. Lisäksi tarkasteltiin, mikäli oppikirjat sisälsivät keinoja alaspäin ja ylöspäin eriyttämiseen. Tutkimuksen avulla pyrittiin keräämään ajankohtaista tietoa eriyttämisen keinoista ja niiden käytöstä oppikirjoissa osana eriyttävää opetusta.

Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusaineisto koostui kahdesta oppilaan Allihopa! -sarjan oppikirjasta (1 & 2) oppiaineessa ruotsi toisena kotimaisena kielenä.

Allihopa! 1. (Sanoma Pro, 2022) A1 & A2 svenska åk 3–5.

Allihopa! 2. (Sanoma Pro, 2022) A1 & A2 svenska åk 5–6.

Sanoma Pron Allihopa! -sarja sisältää lisäksi digitaalisia opetusmateriaaleja fyysisten oppikirjojen lisäksi, mutta tutkimuksen keskittyessä oppilaan painettuihin materiaaleihin nämä jätettiin tutkimusmateriaalin ulkopuolelle.

Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen ja analyysi toteutettiin teoriaohjaavana sisällönanalyysinä, jonka lisäksi hyödynnettiin kvantitatiivista sisällön erittelyä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 120–136). Tutkimuksessa käytettyyn luokitteluun sisällytettiin ne eriyttämisen keinot, joita voitiin soveltaa oppikirjoihin. Luokittelu muodostettiin teorian tiedon pohjalta ennen analyysin aloittamista. Luokkiin kuuluivat pedagogiset kuvat, tukikuvat, muut kuvat, oleellisen tiedon korostaminen grafiikan avulla, vastausvaihtoehtojen rajoittaminen, tärkeiden käsitteiden selittäminen, johdattelevat tehtävät, esimerkit (Tomlinson & Eidson, (2002) sekä vastauksen laajuuden vaatimukset (Cash, 2017 sekä Fine, 2003) ja vertaisoppiminen (Tomlinson & Eidson, 2002, Cash, 2017 sekä Fine, 2003). Lisäksi luokan ”luokittelemattomat tehtävät” muodostivat ne tehtävät, joiden ei voitu ajatella sisältyvän edellä mainittuihin luokkiin. Kunkin eriyttämisen keinon käytöstä poimittiin tyypillisiä esimerkkejä, joiden avulla eriyttämisen keinojen käyttöä pyrittiin lisäksi kuvaamaan. Materiaali kategorisoitiin lisäksi ylös- ja alaspäin eriyttävien keinojen suhteen joko ylöspäin eriyttäviin keinoihin, alaspäin eriyttäviin keinoihin sekä keinoihin, joiden voitiin ajatella toimivan sekä ylös- että alaspäin eriyttämisen keinoina. Sisällönanalyysin kautta pyrittiin selkeyttämään materiaalia, jotta siitä olisi helpompaa muodostaa luotettavia päätelmiä (Tuomi & Sarajärvi 2018) kuten miten eriyttämisen keinoja oli hyödynnetty oppikirjassa sekä mitkä eriyttämisen keinot toistuivat materiaalissa usein.

Tulokset ja pohdinta

Tutkimuksen tulokset tarjoavat tietoa ruotsi toisena kotimaisena kielenä oppikirjoista keskittyen eriyttämisen keinoihin kielen opetuksessa valmiiseen materiaaliin sisäänrakennettuna.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että eriyttämisen keinoja oli käytetty monipuolisesti läpi koko materiaalin. Kaikkia tutkimuksessa käytetyn luokittelun mukaisia eriyttämisen keinoja oli hyödynnetty molemmissa tutkimusmateriaalin oppikirjoissa. Luokittelemattomat tehtävät, jotka eivät sisällyttäneet eriyttämisen keinoja, muodostivat vain pienen osan materiaalista, mikä viittaa siihen, että eriyttämisen keinoilla oli suuri merkitys aineiston oppikirjoissa.

Tulokset osoittavatkin, että opetuksen eriyttämisen tarpeet oli otettu materiaalissa huomioon monella tavalla erilaisia eriyttämisen keinoja käyttäen. Erityisesti Allihopa! 1 oli hyödynnetty runsaasti tukikuvia sisältöjen ymmärtämisen tukena ja molemmissa materiaalin oppikirjoissa yleisin visuaalinen tukikeino oli korostaa tärkeää informaatiota grafiikan avulla. Myös pedagogisia kuvia käytettiin runsaasti mm. toiminnan ohjauksen tukena. Pedagogisena

eriyttämisen keinona käytettiin eniten vastausvaihtojen rajaamista, mikä toimii erityisesti alaspäin eriyttävänä keinona.

Tulosten mukaan myös ylös- ja alaspäin eriyttämisen keinoja oli hyödynnetty monipuolisesti. Yleisin tapa toteuttaa ylös- ja alaspäin eriyttämistä oli hyödyntää keinoja, jotka voitiin ajatella toimivan sekä alas- että ylöspäin eriyttävinä keinoina, kuten vertaisoppimisen kautta. Tämä sujuvoittaa opetuksen mukauttamista sekä opettajan että oppijan näkökulmasta.

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että tutkimuksessa tarkastellut oppikirjat on suunniteltu toimimaan monipuolisesti opettajan tukena osana eriyttävää opetusta. Materiaalin oppikirjat sopivat erityisesti opetusryhmille, jotka haluavat hyödyntää vertaisoppimista työskentelytapana pari- ja ryhmätyöskentelyn kautta.

Tutkimuksen tuloksia voivat hyödyntää sekä kustantajat sekä oppikirjailijat oppimateriaalien kehitystyössä mutta myös oppikirjojen käyttäjät voivat hyötyä niistä. Fyysiset oppikirjat ovat edelleen suosituimpia opetusmateriaaleja. Tästä syystä tarkempi tieto oppikirjojen ominaisuuksista voi paitsi auttaa opettajaa valitsemaan opetusryhmälleen ja -tyylilleen sopivan oppikirjan, mutta myös tukea niiden jo sisältämien eriyttämisen keinojen hyödyntämistä käytännössä. Eriyttäminen on tärkeä osa tasa-arvoista opetusta ja yhteiskuntaa, minkä vuoksi olisi sekä tarpeellista että hyödyllistä tutkia edelleen eriyttämisen mahdollisuuksia, jotta opetusmateriaaleja ja -metodeja voitaisiin kehittää.

Tämän tutkimuksen puitteissa oli mahdollista tarkastella vain hyvin rajattua materiaalia, luotettavampien tulosten saamiseksi olisi laajempi tutkimusmateriaali hyödyllinen. Tutkimusmateriaalin oppikirjasarja sisälsi lisäksi digitaalista materiaalia, jota ei tutkimuksen rajauksen vuoksi otettu analyysissä huomioon. On syystä mainita, että myös digitaaliset materiaalit saattoivat sisältää eriyttämisen keinoja oppimisen tukena. On lisäksi mahdollista, että materiaalissa hyödynnettiin sellaisia eriyttämisen keinoja, jotka eivät nousseet esiin käytetyssä luokittelussa. Kvalitatiivisen aineistolähtöisen analyysin avulla voitaisiin mahdollisesti löytää vielä useampia eriyttämisen keinoja, mikä voi vaikuttaa tulosten luotettavuuteen.

Jatkotutkimuksena olisikin mielenkiintoista tarkastella samaa aihetta hyödyntäen useampia oppikirjoja eri kustantajilta sekä sisällyttäen oppikirjoihin liittyvän digitaalisen materiaalin. Myös opettajan oppaita voisi tarkastella jatkotutkimuksena eriyttämisen keinojen suhteen.